

บทที่ 6

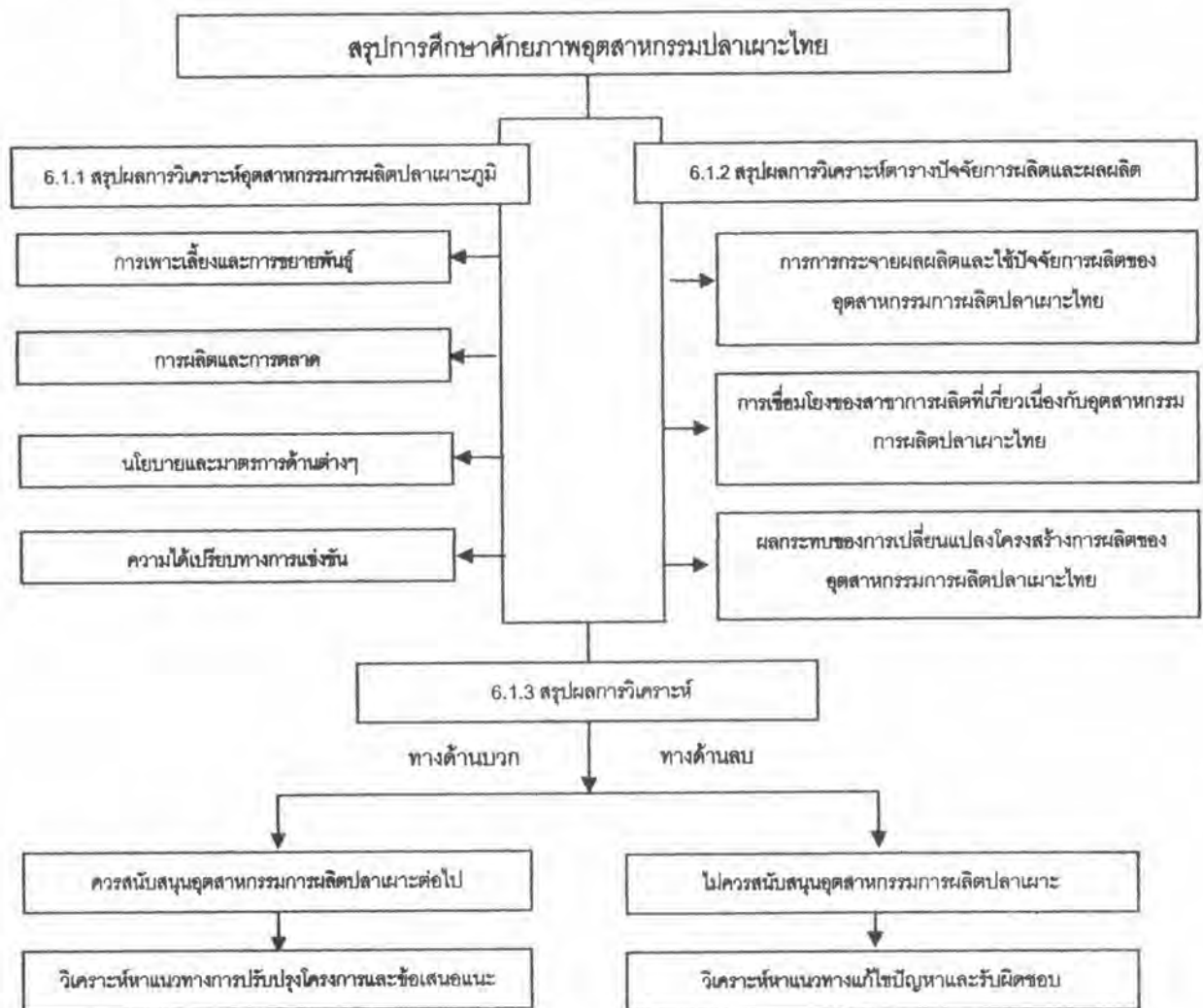
สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

ปลาเผาเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่มีความต้องการทั้งจากภายในประเทศและภายนอกประเทศ เพราะปลาเผาเป็นปลาที่มีไขมันต่ำและรสชาติใกล้เคียงกับปลาฮาลิบท์ซึ่งเป็นที่นิยมบริโภคในต่างประเทศแต่มีราคาสูงและมีประเทศเวียดนามเป็นผู้ผลิตปลาเผาเพื่อการส่งออกเพียงรายเดียว อีกทั้งประเทศเวียดนามซึ่งผลิตปลาเผาเพื่อการส่งออกประสบปัญหาคุณภาพของปลาเผาและปัญหามลภาวะทางน้ำ จึงเป็นโอกาสของประเทศไทยในการเร่งขยายการผลิตปลาเผาเพื่อขยายตลาดในต่างประเทศ แต่อุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาของไทยเป็นอุตสาหกรรมที่ยังไม่แพร่หลาย รัฐบาลจึงริเริ่มโครงการพัฒนาสัตว์น้ำเศรษฐกิจตัวใหม่ของไทยเพื่อการส่งออก: ปลาเผาภายใต้การบริหารจัดการของสถาบันอาหารที่จังหวัดนครพนมซึ่งเป็นจังหวัดที่ติดต่อกับแม่น้ำโขง โครงการฯดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ปลาเผา สนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาของไทยให้มีศักยภาพการผลิตปลาเผาสูงขึ้น โดยมุ่งหวังที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนให้แก่เกษตรกรได้อีกทางหนึ่ง

การศึกษาศักยภาพอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในการวิเคราะห์ด้านอุตสาหกรรม การผลิตปลาเผา การผลิตและการตลาด ด้านนโยบายและมาตรการ และการวิเคราะห์ความได้เปรียบทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผา และส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้ข้อมูลตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต พ.ศ. 2543 และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประกอบการวิเคราะห์การจ่ายผลผลิตและการใช้ปัจจัยการผลิตของอุตสาหกรรม การผลิตปลาเผา และศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการที่อุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาขยายตัวจะส่งให้เกิดการกระจายผลผลิตปลาเผาและก่อให้เกิดความต้องการใช้ปัจจัยการผลิตเพื่อนำมาผลิตอย่างไร รวมทั้งผลกระทบที่เกิดต่อผลผลิตรวมในประเทศ การส่งออก และการกระจายผลตอบแทนการผลิตสู่ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคการบริการ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

รูปที่ 6.1 สรุปการศึกษาศักยภาพอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทย

6.1.1 สรุปผลการวิเคราะห์อุตสาหกรรมการผลิตปลาเผา

การเพาะเลี้ยงและการขยายพันธุ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรเจ้าหน้าที่จากองค์การภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งประชาชนที่อยู่ในจังหวัดนครพนม เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทย พบว่า สถานีประมงน้ำจืดจังหวัดนครพนมทำหน้าที่เพาะและขยายพันธุ์ปลาลูกผสม เรียกว่า ปลาสวายโมง ซึ่งมีอัตราการรอดที่สูงและโตเร็วกว่าลูกปลาเผาพันธุ์แท้ เมื่อลูกปลามีขนาด 1 นิ้วก็จะส่งมอบให้แก่เกษตรกรเพาะเลี้ยง และในขั้นตอนนี้องค์กรที่มีหน้าที่ในการบริหารจะเข้ามามีบทบาทในการควบคุมดูแลในการเพาะเลี้ยง เช่น จัดหาอาหารปลา จัดหาแหล่งจำหน่ายผลผลิต เป็นต้น นอกจากนี้ก็ยังมีกรอบหมายหน้าที่และประสานงานกับองค์กรอื่นๆ ในการติดตามผลรวมทั้งวิจัยและพัฒนาให้ได้แนวทางใหม่ๆ ในการเพาะเลี้ยง

สรุป/ ประเด็นปัญหาในกระบวนการผลิตมีหลายประการ ได้แก่

1. กำลังในการเพาะและขยายพันธุ์ปลาเผาไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงปลาเผา ดังนั้นในการดำเนินอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทยจะต้องประสานความร่วมมือในการเพาะและขยายพันธุ์ปลาเผาจากสถานีประมงน้ำจืดในจังหวัดใกล้เคียงเพื่อเพิ่มกำลังการผลิตให้มีมากขึ้น
2. ลูกปลามีขนาดไม่เท่ากันทำให้ผลผลิตที่ได้จากการแปรรูปมีขนาดไม่เท่ากัน บ้างก็ตายระหว่างการขนส่งซึ่งสถานีประมงน้ำจืดจังหวัดนครพนมได้แก้ปัญหาโดยคัดเลือกลูกปลาที่มีขนาดใกล้เคียงกันให้เกษตรกรรวมทั้งอธิบายวิธีการป้องกันการตายของลูกปลาจากการขนส่ง โดยนำถุงลูกปลาที่ได้มาแชลงในกระชังเพื่อให้ลูกปลาปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ได้ ซึ่งวิธีการข้างต้นสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกลูกปลาเผาในอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทยเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีขนาดใกล้เคียงกันทำให้ใช้เวลาในการเลี้ยงปลาเผาลดลงด้วย
3. ปลาเผาติดเชื้อโรคในระหว่างการอนุบาลและการเพาะเลี้ยง ซึ่งทางสถานีประมงน้ำจืดจังหวัดนครพนมนำวิธีแก้ปัญหาขั้นพื้นฐานมาใช้ เช่น นำถุงเกลือมาแชในแหล่งน้ำเพื่อฆ่าเชื้อโรคซึ่งวิธีดังกล่าวเป็นวิธีการแก้ปัญหาสำหรับการเพาะเลี้ยงในแหล่งน้ำแบบปิด เช่น บ่อดินหรือบ่อซีเมนต์ไม่ใช่ในแหล่งน้ำแบบเปิดหรือแม่น้ำ หากจะขยายการผลิตเป็นอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาจะต้องมีการวิจัยค้นคว้าหาวิธีการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ
4. เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงปลาเผาขาดองค์ความรู้ แม้ว่าจะมีการบรรยายความรู้ในการเลี้ยงปลาเผา และมีสถานีประมงน้ำจืดจังหวัดนครพนมเป็นที่ปรึกษาให้แก่เกษตรกร แต่ก็ยังไม่ใช่การแก้ปัญหาที่ต้นก ซึ่งในการเพาะเลี้ยงปลาเผาเป็นอุตสาหกรรมนั้นจะต้องจัดทำโครงการตัวอย่างในการเพาะเลี้ยงปลาเผาเพื่อคิดค้นวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ และเผยแพร่แนวทางที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพที่สุดในแก่เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยง เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีทั้งคุณภาพและปริมาณ
5. เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินการ องค์กรที่บริหารจัดการจะดูแลตั้งแต่การจัดซื้ออาหารและการจัดจำหน่ายผลผลิตทำให้เกษตรกรไม่มีอำนาจในการต่อรองกับพ่อค้า เนื่องจากก่อนที่เกษตรกรจะเข้าร่วมโครงการฯ ได้มีการตกลงเบื้องต้น แต่ราคาผลผลิตตามข้อตกลงมีความแตกต่างจากราคาตลาดค่อนข้างมาก ดังนั้นจึงควรให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่างๆ รวมทั้งการต่อรองราคาผลผลิตกับผู้ซื้อเพื่อให้เกษตรกรที่อยู่ในอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาได้รับผลประโยชน์ที่เป็นธรรม
6. องค์กรที่มีหน้าที่บริหารไม่ติดตามผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากความห่างไกลกันระหว่างองค์กรและพื้นที่เพาะเลี้ยง ดังนั้น ในการดำเนินอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผา

จึงควรมีหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเป็นผู้ติดตามผลการดำเนินการเพื่อเพิ่มความสามารถในการผลิตให้สูงขึ้น

การผลิตและการตลาด จะพบว่า อุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาจะมีจุดแข็งในด้านบุคลากร และพื้นที่ตั้งอุตสาหกรรมการผลิต กล่าวคือ มีบุคลากรที่มีความสามารถในด้านการผลิต รวมทั้งการวิจัยและพัฒนา นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ของหลายๆ จังหวัดที่อยู่ริมแม่น้ำโขง และสามารถเป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาได้ นอกจากนี้พื้นที่ดังกล่าวไม่มีมลภาวะทางน้ำ อีกทั้งผลผลิตปลาเผาจากอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาที่มีโรงงานแปรรูปและตลาดรองรับผลผลิต ในขณะที่ของที่เหลือจากการแปรรูปก็มีโรงงานผลิตอาหารสัตว์รองรับอีกชั้น เป้าหมายทางการตลาดของปลาเผาจะเป็นบุคคลที่อยู่ในสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกาที่คำนึงถึงความคุ้มค่าจากการบริโภคสินค้าและต้องการบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย แต่กระบวนการทางด้านการผลิตและการตลาดจะสามารถลุล่วงไปได้จะต้องมีการวิจัยและพัฒนาที่ให้ครอบคลุมปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้สามารถแข่งขันกับเวียดนามได้และควรมีหน่วยตรวจคุณภาพสัตว์น้ำเพื่อการส่งออกอยู่ใกล้กับอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาเพื่อเป็นการป้องกันการปนเปื้อนของเชื้อจุลินทรีย์

อุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาจะผลิตเพื่อการส่งออกเป็นสำคัญทำให้มีผลิตภัณฑ์แปรรูปเป็นพิเลเท่านั้นไม่มีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ ส่งผลให้ตลาดในประเทศเล็กมากและราคาสินค้าที่ได้จากอุตสาหกรรมมีความเหมาะสม ในขณะที่ราคาสินค้าแปรรูปที่จำหน่ายภายในประเทศนั้นค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาชนิดอื่นๆ ซึ่งการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้ในการเพาะเลี้ยงปลาเผาในสื่อสิ่งพิมพ์จะเป็นการโฆษณาปลาเผาและคุณสมบัติของปลาเผาให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

สรุป การวางแผนทางด้านตลาดของอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไม่มีประสิทธิภาพครอบคลุมในทุกด้าน กล่าวคือ อุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาจะเน้นการผลิตเพื่อการส่งออกทำให้มองข้ามตลาดในประเทศซึ่งตลาดในประเทศเป็นแรงผลักดันให้ฐานของตลาดต่างประเทศมั่นคง ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์แปรรูปของอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไม่หลากหลายและมีจำหน่ายเฉพาะบางพื้นที่เท่านั้น

นโยบายและมาตรการ การวางนโยบายและมาตรการในด้านต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาของไทยให้มีศักยภาพการผลิตปลาเผาสูงขึ้นจากความร่วมมือทั้งของภาครัฐและภาคเอกชนเป็นการสร้างอาชีพให้แก่เกษตรกร โดยเน้นการส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งและการสร้างระบบการบริหารจัดการสินค้าเกษตรภายใต้ระบบกองทุนหมู่บ้านที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนเพื่อสนองตอบต่อนโยบายชาติ

ความยากจนของรัฐบาล และเป็นการปรับโครงสร้างในภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมเพื่อให้เศรษฐกิจมีความสมดุลและสามารถเข้าสู่การแข่งขันได้ วัตถุประสงค์ที่ใช้จะเป็นผลผลิตที่ผลิตได้ภายในประเทศเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าและศักยภาพทางการตลาดให้แก่สินค้าที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผา โครงการพัฒนาสัตว์น้ำเศรษฐกิจตัวใหม่ของไทยเพื่อการส่งออก ปลาเผามีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นกว่าโดยมีการก่อสร้างโรงงานแปรรูปปลาเผาและโรงงานผลิตอาหารสัตว์เป็นการต่อยอดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นและประหยัดต้นทุนการผลิตและยังมีการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการเกิดมลภาวะทางน้ำในอนาคต

การจัดสรรบทบาทและหน้าที่ให้แก่องค์กรต่างๆ รับผิดชอบไม่มีความเหมาะสมหรือมีการจัดสรรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากสถาบันอาหารไม่มีความเชี่ยวชาญในการเพาะพันธุ์ขยายพันธุ์ปลาเผา เพาะเลี้ยงปลาเผา หรือแม้กระทั่งการจัดการด้านการตลาด ทำให้การดำเนินโครงการฯ นี้อยู่ในภาวะเสี่ยงอันเนื่องมาจากขาดความรู้ความชำนาญ ในส่วนขององค์กรหรือเกษตรกรต่างก็เข้าใจในบทบาทที่ตัวเองได้รับค่อนข้างมากแต่ด้วยเหตุอื่นๆ จึงทำให้การดำเนินการไม่ราบรื่น และถึงแม้ว่าจะเปลี่ยนผู้บริหารโครงการฯ จากสถาบันอาหารเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนมก็ยังไม่มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินโครงการฯ อาจส่งผลให้การดำเนินโครงการมีอุปสรรคจนไม่สามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้

ความได้เปรียบทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทย เกิดจากหลายๆ ด้านประกอบกันทั้งทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศของแม่น้ำโขงที่สมบูรณ์ มีบุคลากรที่มีความสามารถในการเพาะพันธุ์ปลาเผา ความร่วมมือภายในอุตสาหกรรมเข้มแข็ง ในขณะเดียวกันสิ่งที่จะต้องปรับปรุงเพื่อให้มีความได้เปรียบทางการแข่งขันเหนือเวียดนามก็มีหลายประการ ได้แก่ การสนับสนุนงบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาด้านการศึกษาวิจัยและการพัฒนาเทคโนโลยีทางการผลิตที่ทันสมัย รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณในการวิจัยและพัฒนาในอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาด้วย

6.1.2 สรุปผลการวิเคราะห์ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต

การวิเคราะห์อุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาของไทยโดยใช้ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต พ.ศ. 2543 ซึ่งอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาของไทยจัดอยู่ในสาขาการผลิตที่ 029 การทำประมงน้ำจืด โดยการผลิตปลาเผาคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.81 ของการผลิตปลาน้ำจืดทั้งหมดสรุปได้ดังนี้

การกระจายผลผลิตและการใช้ปัจจัยการผลิต เมื่อการผลิตปลาเผาขยายตัวจะส่งผลให้อุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาและการทำประมงน้ำจืดขยายตัวและผลผลิตของการประมงน้ำจืดกระจายไปเป็นปัจจัยการผลิตให้แก่สาขาการผลิตอาหารสัตว์ สาขาการประมงทะเลและการประมงชายฝั่ง และการประมงน้ำจืด นอกจากนี้สาขาการทำประมงน้ำจืดขยายตัวยังจะส่งผลให้สาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องขยายตัวตามไปด้วยเนื่องจากเป็นปัจจัยการผลิตของการประมงน้ำจืด เช่น สาขาการผลิตปลากระป๋อง อาหารทะเลกระป๋องและการเก็บรักษาอาหารทะเลอื่นๆ สาขาภัตตาคารและร้านอาหารเครื่องดื่ม และสาขาการประมงน้ำจืด นอกจากนี้สาขาการผลิตการประมงน้ำจืด ภัตตาคารและร้านอาหารเครื่องดื่ม จัดได้ว่าเป็นสาขาที่สำคัญต่อการทำประมงน้ำจืดเนื่องจากเป็นสาขาที่การทำประมงน้ำจืดกระจายผลผลิตและใช้ปัจจัยการผลิต

การเชื่อมโยงของการผลิต จากผลการวิเคราะห์ดัชนีเชื่อมโยงไปข้างหน้าและข้างหน้าจะพบว่า สาขาการผลิตที่มีดัชนีเชื่อมโยงไปข้างหน้ามากกว่า 1 ที่สำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า การผลิตผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง และการทำเนื้อกระป๋องและผลิตภัณฑ์อื่นๆ เป็นต้น กล่าวได้ว่าเมื่อการทำประมงน้ำจืดขยายตัวจะส่งผลให้สาเป็นสาขาการผลิตดังกล่าวมีการขยายตัวสูงเนื่องจากการทำประมงน้ำจืดใช้เป็นวัตถุดิบหรือส่วนประกอบของวัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้างอาหารสำหรับเลี้ยงปลา และสาธารณูปโภคต่างๆ ในขณะที่สาขาการผลิตที่มีดัชนีเชื่อมโยงไปข้างหน้ามากกว่า 1 กล่าวได้ว่าเมื่อสาขาการผลิตดังกล่าวขยายตัวมากขึ้นจะส่งผลให้การทำประมงน้ำจืดขยายตัวสูง ซึ่งสาขาการผลิตที่ใช้ผลผลิตจากการประมงน้ำจืดเป็นวัตถุดิบในการผลิตนั้นมีไม่มากนักแต่มีบางสาขาการผลิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งสาขาการผลิตในภาคเกษตรกรรมที่จะนำผลผลิตจากการประมงน้ำจืดไปต่อยอดการผลิต ซึ่งสาเหตุสำคัญอาจเป็นเพราะผลิตภัณฑ์แปรรูปผลผลิตของสาขาการผลิตการประมงน้ำจืดไม่มีความหลากหลายและผลิตภัณฑ์แปรรูปส่วนใหญ่ใช้เพื่อเป็นอาหาร

ผลกระทบเมื่ออุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาขยายตัว การสนับสนุนโครงการพัฒนาสัตว์น้ำเศรษฐกิจตัวใหม่: ปลาเผาของภาครัฐทำให้ปริมาณการผลิตปลาเผาขยายตัวส่งผลให้อุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาและการทำประมงน้ำจืดขยายตัวตามไปด้วยแต่สัดส่วนการผลิตของอุตสาหกรรมปลาเผาต่อปลาน้ำจืดมีไม่สูงนัก ดังนั้นผลกระทบจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาที่ส่งผลต่อการทำประมงน้ำจืดอาจไม่สูงนัก ในทางกลับแม้ว่าการทำประมงน้ำจืดขยายตัวสูงก็ไม่ได้หมายความว่าอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาจะต้องขยายตัวในระดับที่สูง ดังนั้นเมื่อการทำประมงน้ำจืดขยายตัวตามการผลิตปลาเผาที่เพิ่มสูงขึ้นจึงส่งผลกระทบต่อให้ทั้งภาคการส่งออก และผลผลิตรวมในประเทศขยายตัวสูงขึ้น ตามลำดับ อีกทั้งยังส่งผลต่อผลตอบแทนปัจจัยการผลิตขยายตัว โดยกระจายผลตอบแทนไปยังเกษตรกรมากที่สุด

รองลงมาคือภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า ยิ่งขยายการผลิตปลาเผาได้ใกล้เคียงหรือมากกว่าเป้าหมายโครงการฯ ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยก็จะเติบโตขึ้นด้วย แต่อย่างไรก็ตามหากการผลิตปลาเผาของโครงการฯขยายตัวในระดับต่ำ หรือไม่ขยายตัว ก็อาจไม่ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาของไทยและระบบเศรษฐกิจโดยรวมมากนัก เนื่องจากโครงการฯ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทย และอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทยก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของสาขาการทำประมงน้ำจืด

6.1.3 สรุปผลการวิเคราะห์

จากผลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นกล่าวได้ว่าประเทศไทยมีความเหมาะสมและมีข้อได้เปรียบสำหรับอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาเนื่องจากมีความพร้อมทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรบุคคล อีกทั้งอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาเป็นส่วนหนึ่งของสาขาการทำประมงน้ำจืดที่มีความเกี่ยวเนื่องกับหลายสาขาการผลิตด้วยกัน ภายหลังจากการริเริ่มโครงการพัฒนาสัตว์น้ำเศรษฐกิจตัวใหม่ของไทย : ปลาเผา เพื่อส่งเสริมให้การผลิตปลาเผาขยายตัวส่งผลให้อุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทยและการทำประมงน้ำจืดขยายตัว ซึ่งทำให้ผลผลิตรวมในประเทศ การส่งออก และผลตอบแทนปัจจัยการผลิตมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นตามไปด้วย โดยจะส่งผลต่อภาคการส่งออกมากที่สุด อีกทั้งเกษตรกรจะเป็นผู้ได้รับผลตอบแทนปัจจัยการผลิตจากการขยายตัวดังกล่าวสูงที่สุด ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ที่ต้องการแก้ปัญหาความยากจนให้แก่เกษตรกร

โครงการพัฒนาสัตว์น้ำเศรษฐกิจตัวใหม่ของไทย : ปลาเผาเป็นโครงการนำร่องของอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาซึ่งประสบกับปัญหาในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านการเพาะและขยายพันธุ์ปลาเผาจะพบปัญหาส่วนใหญ่ในเรื่องกำลังการผลิตลูกปลาที่มีไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกรและผู้บริโภค รวมทั้งการขาดความรู้และความเข้าใจในการเพาะเลี้ยงของเกษตรกรเอง ซึ่งจะต้องปรับปรุงโดยการให้ความรู้ที่ถูกต้องให้แก่เกษตรกร ด้านการตลาดพบว่ามีปัญหาเรื่องความไม่หลากหลายของผลิตภัณฑ์แปรรูป ทำให้ตลาดภายในประเทศแคบและส่งผลต่อเนื่องไปถึงความเข้มแข็งของตลาดต่างประเทศอีกด้วย นอกจากนี้ปัญหาในด้านความสามารถในการบริหารจัดการโครงการฯ ก็มีความสำคัญเช่นกันเนื่องจากความสามารถขององค์กรในการบริหารงานเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้โครงการมีการประสานงานระหว่างองค์กรต่างๆ และจัดสรรงบประมาณเหมาะสม ส่งผลให้มีความได้เปรียบในการแข่งขันในด้านการสนับสนุนการวิจัยค้นคว้าให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ ที่จะทำให้อุตสาหกรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจะส่งผลต่อเนื่องไปยังอุตสาหกรรมผลิตอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวเนื่องกันขยายตัว แต่อย่างไรก็ตาม

อุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทยจะต้องมีปริมาณผลผลิตในสัดส่วนที่มากเพื่อให้อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องมีการขยายตัวส่งผลไปยังการส่งออกที่จะมีปริมาณมากขึ้นด้วย ดังนั้นถึงแม้ว่าโครงการฯ ดังกล่าวจะไม่ประสบผลสำเร็จไม่สามารถทำให้การผลิตปลาเผาขยายตัวได้ตามเป้าหมายแต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นก็จะไม่ส่งผลมากนักเนื่องจากโครงการฯ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทยและมีสัดส่วนไม่สูงนักเมื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตของสาขาการประมงน้ำจืด

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาครั้งนี้พบว่าหากการผลิตปลาเผาขยายตัวจะส่งผลให้ผลผลิตรวมในประเทศขยายตัว และยังส่งผลดีไปถึงสาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องให้เกิดการขยายตัวโดยเฉพาะภาคเกษตรกรรมจะมีการขยายตัวและผลตอบแทนจากการผลิตสูงกว่าภาคการผลิตอื่นๆ นอกจากนี้ยังสามารถส่งออกไปยังต่างประเทศได้อีกด้วย จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้

1. การเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ปลาเผานับได้ว่าเป็นปัญหาพื้นฐานที่สำคัญของอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผา ซึ่งประเด็นหลักจะเกี่ยวกับความพร้อมของอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาที่เป็นอุตสาหกรรมใหม่ยังไม่กว้างขวางสำหรับประเทศไทย ทำให้เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจในการเพาะเลี้ยงปลาเผาเพื่อผลิตให้ได้ปริมาณตามต้องการ ดังนั้นสถานีประมงน้ำจืด จังหวัดนครพนมและกรมประมง รวมทั้งวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ควรเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในเชิงลึกให้แก่เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงปลาเผา เพื่อให้การผลิตของอุตสาหกรรมมีผลผลิตเพิ่มขึ้นเพียงพอกับความต้องการ

2. อุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่อยู่ในระยะเริ่มแรกของการพัฒนาทำให้มีคนรู้จักปลาเผาค่อนข้างน้อย อีกทั้งผลิตภัณฑ์ปลาเผาที่ผลิตออกมามีเพียงไม่กี่ชนิดทำให้ตลาดอยู่ในวงแคบ ดังนั้นหน่วยงานที่มีความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าและการส่งออก ควรเข้ามาดูแลให้ข้อมูลด้านการตลาดเพื่อที่พัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาเผาให้ตรงกับความต้องการของตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งจะส่งผลให้ส่วนแบ่งทางการตลาดของอุตสาหกรรมปลาเผาทั้งภายในและต่างประเทศเพิ่มขึ้น

3. จากโครงการพัฒนาสัตว์น้ำเศรษฐกิจตัวใหม่ของไทย : ปลาเผา ซึ่งเป็นโครงการที่รัฐบาลริเริ่มเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมปลาเผาไทยให้เป็นที่รู้จัก เกิดการจ้างงานสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร และสามารถผลิตเพื่อการส่งออก อีกทั้งประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตปลาเผาจากสภาพแวดล้อมทางภูมิประเทศที่เหมาะสม แต่อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมปลา

เผาเป็นอุตสาหกรรมใหม่สำหรับประเทศไทยทำให้ขาดหน่วยงานที่เชี่ยวชาญในการบริหารจัดการองค์กรเพื่อที่จะไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาอุตสาหกรรมปลาเผาของไทย ดังนั้นควรจัดตั้งองค์กรที่ดูแลอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาโดยเฉพาะและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้เฉพาะด้าน เพื่อให้อุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทยขยายตัวได้อย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาจากหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญ ได้แก่ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครพนม สถานีประมงน้ำจืด จังหวัดนครพนม และกรมประมง เป็นต้น

4. ประเทศไทยมีความพร้อมในการผลิตปลาเผาเนื่องจากมีความได้เปรียบทางด้านภูมิประเทศ มีบุคลากรที่มีความสามารถ องค์กรที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผามีความเข้มแข็ง อีกทั้งภาครัฐบาลยังให้การสนับสนุน แต่ยังคงขาดแคลนงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนา และการสนับสนุนทางด้านเทคโนโลยี ดังนั้นควรให้การสนับสนุนเงินทุนด้านการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมให้อุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาขยายตัวและมีความสามารถในการผลิตและการแข่งขันทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

5. การขยายการผลิตของอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาจะขยายตัวเมื่อมีความพร้อมทางด้านปัจจัยการผลิต เช่น อาหารปลา และวัสดุเพาะเลี้ยง เป็นต้น รวมทั้งการขยายตัวของอุตสาหกรรมของที่เกี่ยวข้องกับการผลิตปลาเผาซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาคการเกษตร ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมและการผลิตปลาเผาควรให้การสนับสนุนด้านการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ปลาเผา รวมทั้งส่งเสริมสาขาการผลิตที่เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญสำหรับอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาเพื่อเป็นปัจจัยสนับสนุนให้อุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาขยายตัวและให้การส่งเสริมสาขาที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมและน้ำผลิตภัณฑ์ปลาเผาไปต่อยอดการผลิตเพื่อกระตุ้นให้เกิดการผลิตปลาเผามากขึ้น เมื่ออุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาขยายตัวจะมีส่วนช่วยให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศขยายตัว รวมทั้งการส่งออก และผลตอบแทนที่ได้ยังกระจายไปสู่เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงอีกด้วย

6.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

1. การศึกษารั้งนี้ใช้แนวทางจากโครงการพัฒนาสัตว์น้ำเศรษฐกิจตัวใหม่ของไทยเพื่อการส่งออก : ปลาเผาซึ่งจัดได้ว่าเป็นเพียงส่วนน้อยและอาจไม่ใช่ตัวแทนที่ดีของอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผา ดังนั้นในการศึกษารั้งต่อไปจากการศึกษาและเก็บตัวอย่างจากเกษตรกรกลุ่มอื่นๆ นอกเหนือจากโครงการฯ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

2. การศึกษารั้งนี้ทำให้พบว่าอุตสาหกรรมปลาเผาของเวียดนามได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทำให้ส่งผลต่อการผลิตปลาเผา ดังนั้นในการศึกษารั้งต่อไปควรศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาพร้อมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหามาให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาอย่างยั่งยืน

6.3 ข้อจำกัดในการศึกษา

การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่ภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งประชาชนที่อยู่ในจังหวัดนครพนมเป็นไปได้ยากที่จะได้ข้อมูลที่เป็นกลางและถูกต้อง เนื่องจากข้อมูลที่ได้เป็นเพียงความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างเท่านั้น นอกจากนี้อุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทยเพิ่มเริ่มขึ้นได้ไม่นาน ดังนั้นข้อมูลทางด้านสถิติของอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทยจึงยังไม่มีการบันทึกเอาไว้

ตารางที่ 6.1 สรุปปัญหาและแนวทางแก้ไข

ปัญหา	แนวทางแก้ไข		เป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ
	ระยะสั้น	ระยะยาว		
การเพาะเลี้ยงและการขยายพันธุ์ ขาดความรู้ในการ เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์	จัดการบรรยายเพื่อ เผยแพร่ความรู้ในการ เพาะเลี้ยงปลาเผา	ศึกษาวิจัยเพื่อหาวิธีการ เลี้ยงปลาเผาที่มี ประสิทธิภาพและส่งเสริม การเพาะเลี้ยงปลาเผา อย่างถูกต้อง	เพิ่มประสิทธิภาพแก่ อุตสาหกรรมการผลิต ปลาเผา	สถานีประมงน้ำ จืดจังหวัด นครพนมและ กรมประมง
กำลังการผลิตลูกปลาเผา ไม่เพียงพอ	ประสานความร่วมมือ ระหว่างสถานีประมง น้ำจืดใกล้เคียงเพื่อร่วม ผลิตลูกปลาเผา	จัดตั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่ เพาะพันธุ์ลูกปลาเผา โดยเฉพาะ	เพื่อผลิตลูกปลาเผา ให้ได้ปริมาณเพียงพอ กับความต้องการ	สถานีประมงน้ำ จืดจังหวัด นครพนมและ กรมประมง
ไม่มีอาหารสำหรับปลา เผาโดยเฉพาะ	ใช้อาหารปลาที่มี ปริมาณสารอาหาร ใกล้เคียงกับที่ปลา เผาต้องการ	วิจัยและพัฒนาอาหาร ปลาเผาโดยเฉพาะ	เพิ่มอัตราการ เจริญเติบโตของปลา เผา	วิทยาลัยเกษตร และเทคโนโลยี นครพนม และ กรมประมง
การผลิตและการตลาด ผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลาย	ทดลองแปรรูปปลา เผา	ผลิตภัณฑ์ปลาเผาให้มี เลือกหลากหลายและ แปลกใหม่	ผลิตภัณฑ์ปลาเผาที่มี ความหลากหลาย	หน่วยงานด้าน การพัฒนา ผลิตภัณฑ์
ตลาดปลาเผาอยู่ในวง แคบ	ขยายตลาดในประเทศ ไทย	ขยายตลาดไปสู่ ต่างประเทศ	ขยายส่วนแบ่งปลา เผาไทยใน ต่างประเทศ	หน่วยงานด้าน การค้าและการ ส่งออก
นโยบายและมาตรการ ผู้ดำเนินงานขาดความ ชำนาญ	จัดหาหน่วยงานที่มี ความสามารถมา บริหารอุตสาหกรรม การผลิตปลาเผา	พัฒนาบุคลากรและ จัดตั้งองค์กรขึ้นมาดูแล โดยเฉพาะ	อุตสาหกรรมสามารถ ดำเนินงานได้ตั้งแต่ บรรจุเป้าหมาย	วิทยาลัยเกษตร และเทคโนโลยี นครพนม สถานี ประมงน้ำจืด จังหวัดนครพนม และกรมประมง
ความได้เปรียบทางการแข่งขันของประเทศ ขาดงบประมาณ	จัดสรรงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนา รวมทั้ง ให้การสนับสนุนด้านเทคโนโลยี		เพื่อให้อุตสาหกรรมมี ศักยภาพในการผลิต สูงขึ้น	หน่วยงานที่ดูแล อุตสาหกรรมการ ผลิตปลาเผา
การใช้ปัจจัยการผลิตและการกระจายผลผลิต และการเชื่อมโยงทางการผลิตของอุตสาหกรรมปลาเผา อุตสาหกรรมด้านอาหารมี ส่วนสำคัญทำให้ อุตสาหกรรมปลาเผา ขยายตัว	ส่งเสริมให้สาขาที่เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยการผลิตและ สาขาที่นำผลผลิตปลาเผาไปใช้ขยายตัวอย่าง ต่อเนื่อง รวมทั้ง		เพื่อรองรับการขยายตัว ของอุตสาหกรรมปลา เผา	หน่วยงานด้าน การเกษตร
อุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาขยายตัวส่งผลกระทบต่อผลผลิตรวมในประเทศ การส่งออก และผลตอบแทนปัจจัยการผลิต ปริมาณการผลิตปลาเผา ยังมีน้อยมากเมื่อเทียบกับ ปลาน้ำจืดทั้งหมด	ส่งเสริมด้านการผลิต ปลาเผา	ส่งเสริมผลิตปลาเผา เพิ่มขึ้นทั้งปริมาณและ คุณภาพ	เพิ่มสัดส่วนปริมาณ การผลิตปลาเผาให้มี มากขึ้น	ทุกหน่วยงานที่ กล่าวมาข้างต้น

ที่มา: จากการศึกษาของผู้วิจัย